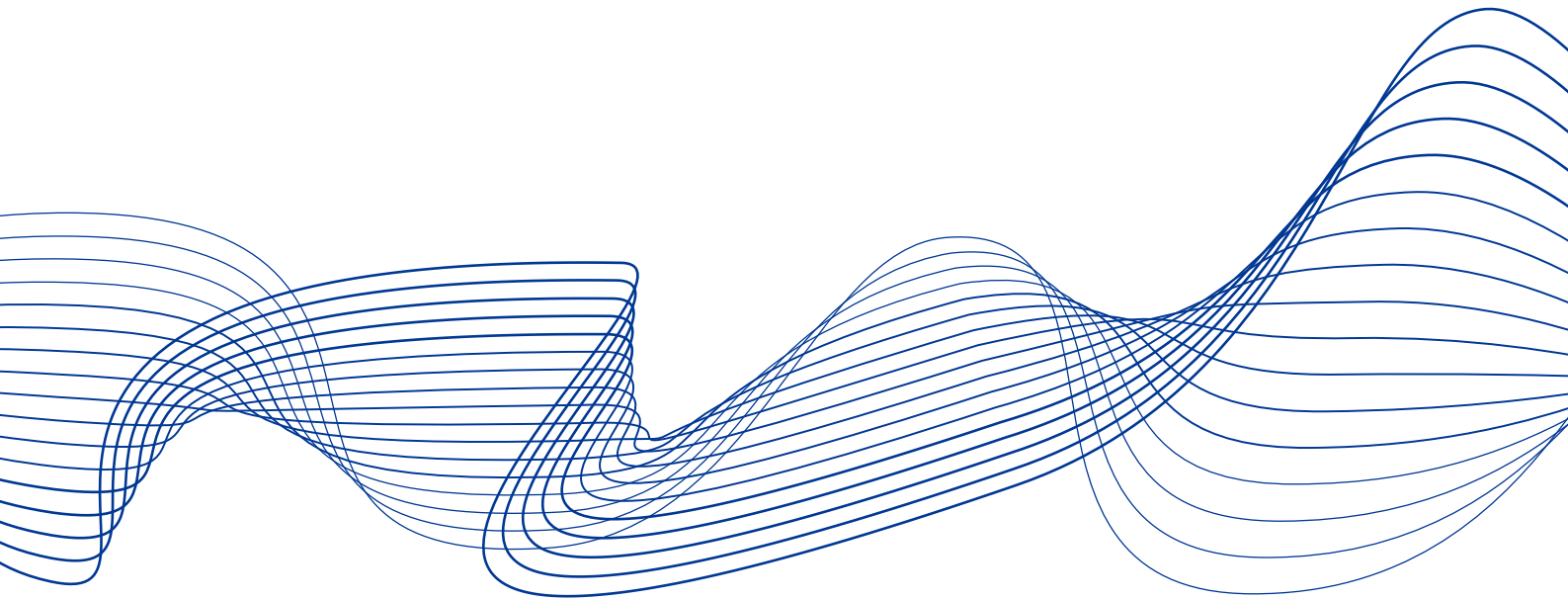

Gada pārskats

2022

ESRK

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija

Eiropas Finanšu uzraudzības sistēma

Saturs

Priekšvārds	2
Kopsavilkums	4
Izdevēja ziņas	7

Priekšvārds

Kristīne Lagarda, Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas priekšsēdētāja

Ļoti priecājos iepazīstināt jūs ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) divpadsmito gada pārskatu, kas aptver laikposmu no 2022. gada 1. aprīļa līdz 2023. gada 31. martam.

Ziņojums ir svarīga ESRK caurredzamības un pārskatatbildības sistēmas daļa. Ar šo ziņojumu, kas adresēts citiem Eiropas Savienības likumdevējiem un plašai Eiropas sabiedrībai, mēs skaidrojam, kā ESRK ir īstenojusi savas pilnvaras.

Aplūkojamo periodu raksturoja paaugstināta ģeopolitiskā un ekonomiskā nenoteiktība, ko galvenokārt noteica Krievijas neattaisnojamais karš pret Ukrainu. Karš izraisīja enerģijas cenu kāpumu, kas veicināja globālo inflācijas spiedienu un tā rezultātā tika noteikti stingrāki finansēšanas nosacījumi. Šīs norises ir nelabvēlīgi ietekmējušas tautsaimniecības perspektīvu. Karš arī

veicināja kibernetu vidi visā Eiropā. Šo faktoru kopums būtiski palielināja finanšu stabilitātes riskus.

ESRK reaģēja uz šīm norisēm vairākos veidos. Konkrētāk, 2022. gada septembrī ESRK aicināja palielināt izpratni par finanšu stabilitātes riskiem, pirmo reizi publicējot **vispārēju brīdinājumu** par ES finanšu sistēmas ievainojamību. Tā arī nāca klajā ar **ieteikumu**, lai palīdzētu novērst ievainojamību komerciālā nekustamā īpašuma sektorā. Turklāt, reaģējot uz paaugstināto kibernetu vidi, ESRK veica pasākumus informācijas apmaiņas veicināšanai starp jurisdikcijām un iestādēm. Tā arī publicēja **ziņojumu**, kurā izklāstīti instrumenti un elementi, kas vajadzīgi, lai uzlabotu kibernetu vidi un stiprinātu gatavību pārvarēt kibernetu incidentus.

ESRK arī aicināja likumdevējus pārskatīt attiecīgos tiesību aktus, kas palīdzētu novērst zināmos ievainojamības aspektus nebanku finanšu sektorā. Šajā sakarā tā uzsvēra, kā būtu jāstiprina apdrošinātājiem piemērotais tiesiskais regulējums **Maksātspēja II**, koncentrējoties uz likviditātes pārvaldības instrumentiem. ESRK arī uzsvēra, ka **ilgstoši slikta datu kvalitāte** apdraud finanšu stabilitāti. Turklāt saistībā ar ierosinātajām mērķtiecīgajām pārmaiņām Eiropas tirgus infrastruktūras regulā ESRK ierosināja veidus, kā **stiprināt centrālo klīringu ES**.

Aplūkojamā perioda beigās divu ASV vidēja lieluma banku sabrukums un problēmas, kuru rezultātā UBS pārņēma Credit Suisse, atgādināja par nepieciešamību saglabāt modrību.

Aplūkojamajā periodā stabils kapitāla un likviditātes stāvoklis, kā arī stabila peļņitaspēja veicināja ES banku sektora noturību. Tomēr šā sektora perspektīvas joprojām ietekmē divi galvenie faktori: pirmkārt, ekonomiskās izaugsmes palēnināšanās un augstākas procentu likmes, tai skaitā iespējamā negatīvā ietekme uz aktīvu kvalitāti un aizdevumu apjomu; un, otrkārt, banku finansējuma izmaksu kāpuma ietekme, kas varētu radīt spiedienu uz procentu likmju starpībām. Šo faktoru ietekmes apjoms vēl nav zināms, taču laika gaitā tas, iespējams, kļūs izteiktāks. Pēc marta beigās notikušās sanāksmes ESRK Valde norādīja, ka visām finanšu iestādēm rūpīgi jāsauglabā

pašreizējais noturības līmenis, kas nodrošinātu, ka tās spēj pārciest potenciāli mazāk labvēlīgu vidi.¹

Visbeidzot, aplūkojamajā periodā vairāki dārgi un augsti vērtēti kolēģi atstāja savus amatus, un es vēlos pateikties viņiem visiem par viņu vērtīgo ieguldījumu. Sirsnīgs paldies Stefanam Ingvesam (*Stefan Ingves*), kura pilnvaru termiņš ESRK priekšsēdētāja pirmā vietnieka amatā beidzās, aizejot pensijā un atstājot *Sveriges Riksbank* prezidenta amatu. Stefans ir bijis viens no svarīgākajiem ESRK darba virzītājspēkiem kopš tās izveides. Viņš bija Konsultatīvās tehniskās komitejas priekšsēdētājs pirmo divu pilnvaru termiņu laikā (no 2010. līdz 2016. gadam) un no 2020. gada atbalstīja ESRK darbu, ieņemot ESRK pirmā vicepriekšsēdētāja amatu.

Vēlos arī sirsnīgi pateikties bijušajam *Danmark Nationalbank* prezidentam un bijušajam Valdes un Koordinācijas komitejas loceklim Larsam Rodem (*Lars Rohde*), kā arī bijušajam Koordinācijas komitejas loceklim Pjēram Vunšam (*Pierre Wunsch*) par viņu nozīmīgo ieguldījumu ESRK darbā. Visbeidzot, vēlos pateikties profesoram Havjeram Suaresam (*Javier Suarez*) (CEMFI) par viņa darbu, astoņus gadus strādājot ESRK Konsultatīvās zinātniskās komitejas priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka amatā.

Kristīne Lagarda (*Christine Lagarde*)
ESRB priekšsēdētāja

¹ Sk. paziņojumu presei pēc ESRK Valdes 2023. gada 30. marta sanāksmes.

Kopsavilkums

Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK) 2022. gada septembrī pirmo reizi publicēja vispārēju brīdinājumu par ES finanšu sistēmas ievainojamību, vēršot uzmanību uz finanšu stabilitātes riskiem, kas gada laikā ir ievērojami palielinājušies.² Krievijas neattaisnojamā kara pret Ukrainu ekonomiskā ietekme apvienojumā ar stingrākiem finanšu nosacījumiem, normalizējoties monetārajai politikai, palielināja postošu riska scenāriju iespējamību. ESRK brīdinājumā rosināts palielināt izpratni par finanšu stabilitātes riskiem un uzsvērt nepieciešamību palielināt ES finanšu sektora noturību, kas ļautu finanšu sistēmai atbalstīt tautsaimniecību, īstenojoties minētajiem riskiem.

2022. gadā ievērojami palielinājās finanšu stabilitātes riski ES. Karadarbības sākšanās Ukrainā strauji pasliktināja riska situāciju, izraisot lielāku ģeopolitisko nenoteiktību, inflācijas kāpumu un izaugsmes perspektīvas pasliktināšanos, pieaugot enerģijas, pārtikas un izejvielu cenām un piegādes ķēžu traucējumiem. Tādējādi finanšu stabilitātes riski būtiski palielinājās visos sektoros, tai skaitā mājsaimniecībās, nefinanšu uzņēmumos un finanšu iestādēs, kā arī finanšu tirgos. Saistībā ar reāli rīcībā esošo ienākumu samazināšanos un stingrākiem finansēšanas nosacījumiem pasliktinājās mājsaimniecību perspektīva. Nefinanšu sabiedrības, konkrētāk, uzņēmumi energoietilpīgajās nozarēs un uzņēmumi, kuri koronavīrusa (Covid-19) pandēmijas laikā bija palielinājuši parāda līmeni, kļuva neaizsargātāki pret inflācijas un procentu likmju kāpumu. Pasliktinoties makroekonomiskajai perspektīvai, finanšu uzņēmumi arvien vairāk tika pakļauti lielākiem kredītriskiem un finansējuma riskiem. Karš Ukrainā izraisīja arī aktīvu cenu krasu un plašu kritumu. Diversifikācijas stratēģiju priekšrocības mazināja spēcīgas cenu svārstības dažādās aktīvu kategorijās. Turklāt pieaugošā ģeopolitiskā spriedze palielināja risku, ka pret finanšu iestādēm vai galvenajiem pakalpojumu sniedzējiem, uz kuriem tās paļaujas, tiktu vērsti sistēmas mēroga kibernetiskie uzbrukumi.

Piecu mēnešu laikā pēc vispārējā brīdinājuma izteikšanas tautsaimniecības perspektīvas īstermiņa postošie riski zināmā mērā mazinājās. Tas atspoguļoja zemākas enerģijas un preču cenas, labāku banku pelnītspēju, nekā prognozēts, un kapitāla vērtspapīru cenu kāpumu. Mājsaimniecību un uzņēmumu enerģijas ietaupījumi apvienojumā ar maigo ziemu palīdzēja novērst tiešās enerģētiskās krīzes negatīvo risku Eiropā. Turklāt Ķīnas tautsaimniecības atkalatvēršanās pēc Covid-19 pandēmijas ietekmē īstentās izolācijas politikas veicināja globālo pieprasījumu.

Pēc divu vidēja lieluma ASV banku sabrukuma un problēmām, kuru rezultātā UBS pārņēma Credit Suisse, 2023. gada martā pastiprinājās bažas par banku sektora ievainojamību.

Politikas veidotāji attiecīgajās jurisdikcijās ātri īstenoja vairākus pasākumus, kas palīdzēja atjaunot uzticēšanos finanšu sektoram.³ ESRK norādīja, ka martā notikušās norises banku sektorā un finanšu tirgos liecina par nepieciešamību saglabāt piesardzību, ņemot vērā šo notikumu uzsvērto

² Šā pārskata atsauces periods ir no 2022. gada 1. aprīļa līdz 2023. gada 31. martam.

³ Piemēram, Šveices Nacionālā banka **sniedza būtisku likviditātes palīdzību**, atbalstot UBS veikto *Credit Suisse* pārņemšanu. Vienotā noregulējuma padome, Eiropas Banku iestāde un ECB banku uzraudzība publicēja **kopīgu paziņojumu**, kurā precizēja kārtību, kādā maksātspējas gadījumā akcionāriem un kreditoriem būtu jāsedz zaudējumi. Kanādas Banka, Anglijas Banka, Japānas Banka, Eiropas Centrālā banka, Federālo rezervju sistēma un Šveices Nacionālā banka **paziņoja par saskaņotu rīcību**, kas veicinātu likviditātes nodrošināšanu, izmantojot noslēgtās pagaidu ASV dolāru likviditātes mijmaiņas vienošanās.

ievainojamību attiecībā uz finansēšanas struktūrām un bankas portfeļa procentu likmju riska pārvaldību sarežģītā makrofinansiālajā vidē. Tāpēc ESRK uzsvēra, ka finanšu iestādēm rūpīgi jāsaģlabā pašreizējais noturības līmenis, kas nodrošinātu, ka tās spēj pārciest potenciāli mazāk labvēlīgu vidi.⁴

ESRK turpināja regulārās uzraudzības pasākumus un piedalījās Eiropas Uzraudzības iestāžu stresa testu īstenošanā. Veicot risku uzraudzību dažās nebanku finanšu sektora daļās, ESRK publicēja ikgadējo **EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor**. Tā arī nodrošināja nelabvēlīgas attīstības scenārijus **Eiropas Banku iestādes veiktajam 2023. gada ES mēroga banku sektora stresa testam** un **Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes 2022. gadā veiktajam naudas tirgus fondu stresa testam**, kā arī **klimata scenāriju Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes 2022. gadā veiktajam ES mēroga pensiju fondu stresa testam**.

Aplūkojamajā periodā ESRK turpināja darbu pie vairākiem svarīgiem starpnozaru un pārrobežu politikas dokumentiem. Šā darba ietvaros tā nāca klajā ar ieteikumu novērst riskus komerciālā nekustamā īpašuma (KNĪ) tirgos. KNĪ ir cieši saistīts gan ar reālo tautsaimniecību, gan ar finanšu sistēmu, un tādējādi tas var sistēmiski ietekmēt šīs abas nozares. ESRK ieteikumā izklāstīti īstermiņa un vidēja termiņa politikas risinājumi nolūkā palielināt dažādu finanšu iestāžu, t. sk. banku, ieguldījumu fondu un apdrošinātāju, noturību. ESRK arī ieteica Eiropas Komisijai veikt regulējošus pasākumus, kas novērstu datu nepilnības un izveidotu uz darbību balstītu regulējumu KNĪ ievainojamības novēršanai visā finanšu sektorā. Turklāt tā nāca klajā ar politikas ierosinājumiem attiecībā uz finanšu stabilitātes riskiem saistībā ar kiberincidentiem un klimata pārmaiņām, kā arī attiecībā uz kriptoaktīvu un decentralizēto finanšu riskiem. Šie priekšlikumi izstrādāti, lai mazinātu zināmos riskus un ievainojamību aspektus, kas skar visu finanšu sistēmu. Daži no šiem transversālajiem riskiem un ievainojamības aspektiem tika uzsvērti arī vispārējā brīdinājumā, lai gan liela daļa šā darba bija uzsākta pirms brīdinājuma izteikšanas.

ESRK arī turpināja darbu pie nozaru politikas, aptverot bankas, ieguldījumu fondus, apdrošinātājus un centrālo klīringa ekosistēmu. ESRK 2022. gada septembra vispārējā brīdinājumā tika uzsvērtā nepieciešamība palielināt šo nozaru noturību un samazināt iespējamību, ka satricinājumi tiks pārnesti uz citām finanšu sistēmas daļām. Attiecībā uz banku sektoru šis konkrētām nozarēm veltītais darbs ietvēra komentārus par makroprudenciālās uzraudzības politikas regulējuma pārskatīšanu, ko reizi piecos gados veic Eiropas Komisija. ESRK sniedza atbalstu arī ESRK dalībniekiem lēmumu pieņemšanā par to valsts makroprudenciālās uzraudzības politiku. Ārpus banku sektora ESRK atkārtoti aicināja veikt regulējuma reformas nebanku finanšu sektorā⁵ un norādīja, ka ir panākts neliels progress.⁶ Eiropas Komisijas iesniegtie tiesību aktu priekšlikumi aplūkojamajā periodā par ieguldījumu fondu, apdrošinātāju un centrālo klīringu reglamentējošo prudenciālo noteikumu pārskatīšanu sniedza iespēju novērst ievainojamību. Ņemot to vērā, ESRK sadarbojās ar likumdevējiem nolūkā uzsvērt jomas, kurās būtu nepieciešami uzlabojumi finanšu stabilitātes risku samazināšanai.

⁴ Sk. **paziņojumu presi** pēc ESRK Valdes 2023. gada 30. marta sanāksmes.

⁵ Sk., piemēram, toreizējā ECB prezidenta un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas priekšsēdētāja Mario Dragi (*Mario Draghi*) runu "**Building on the achievements of post-crisis reforms**" ESRK otrajā gadskārtējā konferencē Frankfurtē pie Mainas, 2017. gada 21. septembrī.

⁶ Sk. ESRK priekšsēdētājas Kristīnes Lagardas **runu** Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejas uzklaušīšanas sanāksmē 2023. gada 20. martā.

Reaģējot uz ciklisko risku pieaugumu, aplūkojamajā periodā vairākās ES dalībvalstīs tika ieviesta stingrāka makroprudenciālās uzraudzības politika. Pretcikliskās kapitāla rezerves (CCyB) aplūkojamajā periodā tika palielinātas 13 ES/EEZ valstīs (Bulgārijā, Francijā, Horvātijā, Igaunijā, Īrijā, Kiprā, Lietuvā, Nīderlandē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Ungārijā un Zviedrijā). Četras valstis ieviesa jaunu sistēmiskā riska rezervi (SyRB). Lihtenšteina, Malta un Slovēnija izmantoja SyRB ar nekustamā īpašuma tirgu un mājsaimniecību sektoru saistītu risku novēršanai. Somija piemēroja SyRB attiecībā uz kopējiem iekšzemes riska darījumiem. Nīderlande un Norvēģija pagarināja spēkā esošo stingrāko valsts pasākumu piemērošanu (saskaņā ar Kapitāla prasību regulas (CRR) ⁷ 458. pantu). Nīderlandē pasākums bija vērsts uz mājokļu nekustamā īpašuma (MNĪ) sektoru, bet Norvēģijā tas bija vērsts gan uz MNĪ sektoru, gan uz KNĪ sektoru. Visbeidzot, Austrija, Islande, Īrija, Norvēģija, Rumānija, Slovākija un Slovēnija pieņēma jaunus uz aizņēmēju vērstus pasākumus vai mainīja esošos pasākumus. Daži no šiem pasākumiem attiecās uz visiem konkrētu aizdevumu veidu aizņēmējiem, bet citi attiecās uz konkrētām aizņēmēju grupām (piemēram, pirmreizējiem pircējiem, otrā vai nākamā īpašuma pircējiem). Lai gan vairums lēmumu uz aizņēmēju vērstu pasākumu jautājumā noteica stingrāku politiku, dažos gadījumos uz aizņēmēju vērsti pasākumi tika atviegloti attiecībā uz atsevišķām aizņēmēju apakšgrupām.

ESRK turpināja pildīt savus pienākumus attiecībā uz pārskatbildību un pārskatu sniegšanu Eiropas Parlamentam un sabiedrībai. Pildot šos pienākumus, ESRK priekšsēdētāja 2022. gada 20. jūnijā piedalījās atklātā uzklauššanā Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejā (ECON). ESRK priekšsēdētājas vietnieks 2022. gada 16. maijā piedalījās atklātajā uzklauššanā ECON komitejā. Minētajos gadījumos Eiropas Parlamenta deputātiem tika sniegta informācija no pirmavota par ESRK īstenoto politikas iniciatīvu pamatojumu. Priekšsēdētāja 2022. gada 28. novembrī rīkoja arī konfidenciālu sanāksmi ar ECON komitejas priekšsēdētāju un priekšsēdētājas vietniekiem nolūkā apspriest finanšu stabilitātes riskus. ESRK 2022. gada jūlijā publicēja 2021. gada pārskatu, īstenojot tās pārskatbildību pret sabiedrību.

Lai veicinātu diskusijas par makroprudenciālās uzraudzības politiku, ESRK arī organizēja vairākas konferences un darbseminārus. Sava pilnvarojuma ietvaros ESRK noturēja gadskārtējo tikšanos ar Eiropas Revīzijas pārraudzības struktūru komiteju un ES reģistrēto globālā mērogā sistēmiski svarīgo banku un apdrošināšanas sabiedrību obligātajiem revidentiem. ESRK rīkoja arī sesto gadskārtējo konferenci, kurā galvenā uzmanība tika pievērsta politikas problēmām pašreizējā makroekonomiskajā vidē, tehnoloģiskajiem jauninājumiem un sistēmiskajam riskam.

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012.

Izdevēja ziņas

© Eiropas Sistēmisko risku kolēģija, 2023

Pasta adrese: 60640 Frankfurt am Main, Germany
Tālrunis: +49 69 1344 0
Interneta vietne: www.esrb.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Terminus un saīsinājumus sk. [ESRB Glossary](#) (tikai angļu valodā).

PDF ISBN 978-92-9472-307-9, ISSN 1977-5180, doi:10.2849/641059, DT-AB-23-001-LV-N